DÜNYANI DƏYİŞƏN NİTQLƏR

Tərcüməçi:
Qılıncxan Bayramov

QANUN NƏŞRİYYATI

SPEECHES
THAT CHANGED THE WORLD

Böyük nitqlər təkcə öz dövrünün həqiqətini əks etdirmir, həm də böyük yalanları gizlədir. Bu möhtəşəm nitqlər arasında vicdan və azadlıq prinsipləri ilə bizi irəli səsləyən demokratiya himnləri də, dünyaya fikir ziyası yaymış qiymətli sözlər də var.

Amma bunların arasında azad dünyanın üfüqlərinə zülmət rəngi qatan məşum nitqlərə də rast gəlinir. Tarixi azmanların belə nitqləri dünyamız üçün çox ibrətamizdir.

SPEECHES THAT CHANGED THE WORLD
DÜNYANI DƏYİŞƏN NİTQLƏR

Yaş: 14+
Ölçü: 145x210 mm
Cild: yumşaq
Səhifə sayı: 224

Naşir:	Şahbaz Xuduoğlu
Tərtibçi:	Firidun Ağazadə
Tərcüməçi:	Qılıncxan Bayramov
Redaktor:	Hədiyyə Şəfaqət
Korrektorlar:	Əyyar Tahir, Şəhla Yarı
Dizaynerlər:	Ramil Akifoğlu, Rafael Qasım

Qanun Nəşriyyatı
Bakı, AZ 1102, Tbilisi pr., 76
Tel: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18
Mobil: (+994 55) 212-42-37
e-mail: info@qanun.az
www.qanun.az
www.fb.com/Qanunpublishing
www.instagram.com/Qanunpublishing

ISBN 978-9952-36- 875-8

© Qanun Nəşriyyatı, 2020; 2026

Bu kitabın Azərbaycan dilinə tərcümə və yayım hüquqları
Qanun Nəşriyyatına məxsusdur. Kitabın təkrar və hissə-hissə nəşri
“Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında”
Azərbaycan Respublikasının qanununa ziddir.

NƏŞRİYYATDAN

BÖYÜK NİTQLƏR TƏKCƏ ÖZ DÖVRÜNÜN HƏQİQƏTİNİ ƏKS ETDİRMİR, həm də böyük yalanları gizlədir. Bu möhtəşəm nitqlər arasında vicdan və azadlıq prinsipləri ilə bizi irəli səsləyən demokratiya himnləri də, dünyaya fikir ziyası yaymış qiymətli sözlər də var. Amma bunların arasında azad dünyanın üfüqlərinə zülmət rəngi qatan məşum nitqlərə də rast gəlinir. Tarixi azmanların belə nitqləri dünyamız üçün çox ibrətamizdir.

Kitabda toplanmış nitqlərin bir çoxu əbədi həqiqətlər haqqındadır, məsələn, Abraham Linkolnun “Gettisburq çıxışı” və ya Çexiya prezidenti Vatslav Havelin az məlum olan nitqi. Gözəl nitq, bir qayda olaraq, sadə və aydın dildə olmalıdır, məsələn, Məhəmməd Peyğəmbərin, İsa Məsihin, yaxud Martin Lüter Kinqin nitqləri kimi. Natiqin çıxışını özü yazması nitqin məziyyəti hesab edilir. Burası da var ki, bir çox nitqlərdən qərəz və kütlük yağır, onları dinləyərkən başa düşürsən ki, insana sevgi ilə dolu ibarəli sözlər həqiqəti söyləyə bildiyi kimi, onları təhrif edə, deyənin əsl niyyətini gizlədə də bilir. Bəzisi amiranə xarakter daşıyır, bəzisi yalan üzərində qurulur, bəzisi də, sadəcə qərəzlidir. Onların bir çoxunu

biz bu gün, üstündən illər keçdikdən sonra daha yaxşı qiymətləndirə bilirik.

Napoleon Bonapartın "Köhnə Qvardiya"ya ünvanlanmış vida nitqi başdan-ayağa hiylə olub, iştirakçıları sentimental göz yaşları axıtmağa məcbur etmək məqsədi güdürdü, çünki imperator heç vaxt ölkəsinin maraqlarını öz maraqlarından yüksək tutmayıb, Avropanın çölləri onun ambisiyalarına görə heç bir günahı olmayan cavanların meyitləri ilə dolmuşdu. Bir nəfərin nitqi isə siyasi xortdan məharətidir. Adolf Hitlerin nitqi milli siyasi xadimin və natiqin virtuoz təbliğat məharətini göstərir, amma riyakarlıq və süni coşqunluqla müşayiət olunan cəfəng yalanla dolu idi. Qəribədir, Stalinin olduqca amansız dünyagörüşü vardı, amma bu adi çəkməçi oğlu fikirlərini təəccüb doğuracaq şəkildə sadə və aydın ifadə edirdi.

Əlbəttə, kitabda süni canfəşanlıq edən natiqlər də var, azdırılan, ya da yaxşı niyyətlə, səmimi şəkildə aldananlar da olmamış deyil. Mixail Qorbaçov "seçim azadlığı"ndan danışanda xalqın bu azadlığı onun özünü də, sevimli kommunizmini də devirəcək dərəcədə istəyəcəyini ağlına da gətirmirdi.

Nitqlərin çoxu ya onların sahiblərinin xarakterik qüsurunu, ya da əksinə, məziyyətini göstərir. Bundan başqa, onların hər biri həm də tarixin hansısa bir əlamətdar hadisəsinə işıq salır. İndiki radio-televiziya dövründə, yəqin, bir çoxları 2001-ci ilin 11 sentyabrında ABŞ-ın eks-prezidenti oğul Corc Buşun, Pörl Harbora hücumdan sonra Franklin Ruzveltin və ya 1941-ci il 22 iyunda faşist Almaniyasının Sovet İttifaqına hücumundan sonra dili dolaşa-dolaşa, əslində, Stalinin sözlərini höccələyən Vyaçeslav Molotovun nitqini eşidəndə onların harada olduqlarını xatırlayırlar. Hazırlıqsız-filansız edilmiş nitqlər daha güclü təsir bağışlayır: məsələn, yəqin ölümə məhkum edilmiş hökmdarın kral I Karlın

müraciəti inadkar təşəxxüs və məğrurluq hissinə baxmayaraq, görünməmiş təsir oyadıb. Lord Oliver Kromvelin parlamenti istefaya göndərməsi həm onun möhkəm iradəsindən, həm də guya özünün saxta ilahi missiyasına riyakar inamından xəbər verir.

Hər halda, şəxsən mənə elə gəlir, kitabda toplanmış nitqlərin ən yaxşısı hansısa böyük bir hadisə ilə bağlı yox, möhtəşəm dili, ciddi əxlaqi prinsipləri və ədalətli qəzəbi ilə fərqlənən nitqdir, bu nitqlərin hər birinin içindən qırmızı xətt kimi keçən və bütün ləyaqətli adamların məramı ifadə olunmuş nitqdir.

İçindəkilər

Nəşriyyatdan 5

Nazaretli İsa 12
"Ruh baxımından yoxsullar xoşbəxtdirlər"
Dağdakı vəzindən (Tərc. F.Ağazadə)

Məhəmməd Peyğəmbər 16
"Üzünüzü Məscidül-Hərama tərəf çevirin!"
Quran, Bəqərə surəsi. 2:149, Yeni eranın 7-ci əsri (Tərc. F.Ağazadə)

Kraliça I Yelizaveta 20
"Məndə kral qəlbi, kral ruhu var"
Tilberidə ingilis əsgərlərini ruhlandırmaq üçün söylədiyi nitq, 8 avqust 1588-ci il (Tərc. F.Ağazadə)

Kral I Karl 24
"Mən dünyəvi tacı əbədiyyət tacına dəyişirəm" *(Tərc. F.Ağazadə)*
İngilis kralının edam kürsüsündəki nitqindən, 30 yanvar 1649-cu il

Oliver Kromvel 30
"Tanrı xatirinə, gedin!"
20 Aprel 1653-cü ildə səlahiyyəti uzun sürmüş parlamentin "Qalıq"larını buraxarkən söylədiyi nitqindən (Tərc. F.Ağazadə)

Corc Vaşinqton 34
"Bir xalqın başqa bir xalqa hədsiz bağlılığı bir çox bəlalar doğurur..."
Prezidentin vida nitqi, 17 sentyabr 1796-cı il (Tərc. F.Ağazadə)

Tomas Cefferson 44
"Hamımız respublikaçıyıq, hamımız federalistik"
Prezidentin andiçmə mərasimindəki nitqindən, 4 mart 1801-ci il

Napoleon Bonapart 51
"Köhnə Qvardiyamın əsgərləri, əlvida!"
İmperiya qvardiyası qarşısında vida nitqi, 20 aprel 1814-cü il

Abraham Linkoln 56
"Xalqın hökuməti, xalqın idarə etdiyi və xalq üçün hökumət"
19 Noyabr 1863-cü ildə Gettisburqdakı çıxışından

Syuzan B. Entoni 61
"Qadınlar da şəxsiyyətdir?"
Dəvət olunduğu zaman söylədiyi "ABŞ vətəndaşının səs verməsi cinayətdirmi?" adlı mühazirəsindən Fevral-iyun 1873-cü il

Mahatma Qandi 69
"İşimizin haqq işi olduğuna inanıram"
Duz Yürüşü ərəfəsindəki çıxışı, 11 Mart 1930-cu il

Franklin D. Ruzvelt 76
"Qorxacağımız bircə şey varsa, o da qorxunun özüdür"
Prezidentin andiçmə mərasimindəki çıxışından, 4 mart 1933-cü il

"Biabırçılıq içində yaşanacaq bir tarix"
Konqresdə müharibə elan etdiyi zaman çıxışı, 8 dekabr 1941-ci il

Adolf Hitler 86
“Səbrim lap tükənib”
Çexoslovakiyadan sudetin qaytarılmasını tələb edən nitqi, 26 sentyabr 1938-ci il
“Elə indidən reyxin lap birinci əsgəriyəm”
Polşaya müharibə elan edərkən söylədiyi nitq, 1 sentyabr 1939-cu il

İosif Stalin 96
“Biz bir-birimizə hücum etməmək haqqında müqaviləni hökmən imzalamalıyıq”
Faşist Almaniyası və Sovet İttifaqı arasında müqavilənin imzalanması haqqında siyasi büroda çıxışı, 19 avqust 1939-cu il

Uinston Çörçill 103
“Qan, zəhmət, göz yaşları və tər”
“Çimərliklərdə də vuruşacağıq”
“Bu onların həyatında ən yaxşı an idi”
“İnsan münaqişəsinin heç vaxt baş vermədiyi yerdə”
“Dəmir pərdə çəkilib”
İkinci dünya müharibəsi və onun nəticələri İlə bağlı nitqləri, 1940-1946-cı illər

Şarl de Qoll 116
“Fransa müqavimət hərəkatının alovu heç vaxt sönməməli və sönməyəcək”
Radio vasitəsi ilə xalqa müraciət edərək onu azad fransız silahlı qüvvələrinin yaradılmasına çağırmışdı, 18 iyun 1940-cı il

Vyaçeslav Molotov 121
“Mədəni dövlətlər tarixində Görünməmiş bir xəyanət”
Faşist Almaniyasının Sovet İttifaqına hücumunu pisləyən 22 iyun 1941-ci ildəki çıxışı

Corc S. Patton (oğul) 127
“Mən şəxsən özüm o divar kağızına bənzər it oğlu it Hitleri güllələmək istəyirəm”
İkinci Dünya müharibəsində ABŞ-ın üçüncü ordusunun Avropaya girişi ərəfəsində söylənmiş nitqindən, 5 iyun 1944-cü il

Cavahirləl Nehru 133
“Saat gecə yarısını vurduqda ... Hindistan yuxudan oyanacaq”
Hindistanın müstəqilliyini elan etdiyi gündəki nitqindən, 14 avqust 1947-ci il

Nikita Xruşşov 139
“Şəxsiyyətə pərəstiş”
1956-cı ilin 5 fevralında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının XX qurultayında Stalini tənqid edərkən söylədiyi məxfi nitqi

Con F. Kennedi 146
“Ölkənizin sizin üçün nə edə biləcəyini soruşmayın”
Prezidentin andiçmə mərasimindəki çıxışı, 20 yanvar 1961-ci il
“Ich bin ein Berliner” (Mən Berlinliyəm)
Berlin divarı yanında demokratiyanı müdafiə nitqi, 26 iyun 1963-cü il